

پادشاہی ماد

اقرار علی یف

ترجمہ کامبیز میربہاء

سرشناسه: علی‌یاف، انفراد، ۱۹۲۴ - ۲۰۰۴ م.
عنوان و نام پدیدآور: پادشاهی ماد / نوشته انوار علی‌یاف؛ ترجمه کامبیز میربها.
مشخصات نشر: تهران: ققنوس، ۱۳۸۸.
مشخصات ظاهری: ۶۹۹ ص.؛ مصور.
شابک: ۹۷۸-۹۶۲-۳۱۱-۷۹۹-۳
وضعیت فهرست‌نویسی: فبا
یادداشت: عنوان اصلی: История Мидии
موضوع: ایران - تاریخ - ماد، ۵۵۸۷۰۵ ق.م.
شناسه افزوده: میربها، کامبیز، ۱۳۲۹ - مترجم.
رده‌بندی کنگره: ۱۳۸۸: ۲/ع۸/DSR۲۰۲
رده‌بندی دیوین: ۹۵۵/۰۱۳
شماره کتاب‌شناسی ملی: ۱۹۰۲۲۱۰

این کتاب ترجمه‌ای است از:

История Мидии

Играр Алиев

Издательство Академии Наук

Азербайджанской ССР

انتشارات ققنوس

تهران، خیابان انقلاب، خیابان شهدای ژاندارمری

شماره ۱۰۷، تلفن ۴۰ ۸۶ ۴۰ ۶۶

* * *

اقرار علی‌یف

پادشاهی ماد

ترجمه کامبیز میربهاء

چاپ اول

۲۲۰۰ نسخه

اسفندماه ۱۳۸۸

چاپ شمشاد

حق چاپ محفوظ است

شابک: ۳ - ۷۹۹ - ۳۱۱ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 311 - 799 - 3

info@golestan.ir

www.golestan.ir

Printed in Iran

۱۸۰۰۰ تومان

فهرست

یادداشت مترجم.....	الف
پیشگفتار ویراستار.....	۷
مقدمه مؤلف.....	۱۱
فهرست اختصارات.....	۱۵
۱. گفتاری پیرامون منابع تاریخ ماد.....	۱۷
۲. وضعیت طبیعی و جغرافیایی ماد باستان.....	۶۳
۳. ماد و فلات ایران در عصر پارینه‌سنگی.....	۷۳
۴. مسئلهٔ زبان‌ها و خاستگاه قومی قدیمی‌ترین ساکنان آسیای مقدم و فلات ایران.....	۸۳
۵. ماد و فلات ایران در عصر مس و مفرغ.....	۱۹۵
۶. اولین شواهد مکتوب در بارهٔ ماد و مادها. دورهٔ اتحادیه‌های قومی. ظهور دولت ماننا.....	۲۸۱
۷. آغاز «دولت ماد» و اولین پادشاه آن. در بارهٔ مسئلهٔ جوامع شرق و غرب ماد.....	۳۱۵
۸. مادها و هجوم اقوام کوچ‌نشین. تأسیس پادشاهی ماد.....	۳۵۹
۹. تحکیم و گسترش دولت ماد. حکومت هووخشتره دوم. جنگ‌های استیلاطلبانهٔ مادها. تشکیل امپراتوری ماد.....	۳۸۵
۱۰. جامعهٔ ماد از پایان قرن هفتم تا میانه قرن ششم پ. م. فرمانروایی ایشتوویگو. سقوط دولت ماد.....	۴۰۵
۱۱. تشدید نبردهای طبقاتی در شاهنشاهی هخامنشی. مبارزه علیه یوغ هخامنشیان. کودتای گئوماته. قیام‌های مردمی در ماد.....	۴۲۳
کتاب‌شناسی.....	۵۲۳
فهرست تصاویر.....	۵۴۳
نمایه.....	۶۷۹

یادداشت مترجم

پروفسور اقرار حبیب اوغلو علی یف (۱۹۲۴-۲۰۰۴)، عضو فرهنگستان علوم جمهوری آذربایجان، از معدود دانشمندانی است که به طور خاص به تاریخ امپراتوری ماد، اولین تجربه مشترک اتحاد اقوام بومی فلات ایران و آریاییان مهاجر، و تأثیر آن بر کشورهای خاور نزدیک باستان پرداخته است. دانش دایرةالمعارف‌گونه اقرار علی یف در حوزه تاریخ همواره مورد تحسین خاورشناسان بوده است. او به زبان‌های باستانی احاطه داشت و از انگشت‌شمار پژوهشگرانی بود که از توانایی خواندن خطوط میخی سومری، اکدی، آشوری، و فارسی باستان برخوردار بود و بدین وسیله با فرهنگ مردمان صاحب این خطوط آشنایی داشت. او در طول زندگی علمی خود حدود ۱۶۰ اثر تألیفی از خود برجای گذاشت که به طور عمده به بررسی تاریخ ماد باستان، آتروپاتن و آلبانیای قفقاز اختصاص دارد. تألیفات او از معتبرترین آثار پژوهشی معاصر به شمار می‌رود.

اقرار علی یف مخالف ساده‌نویسی تاریخ برای درک عامه مردم و همچنین تحریف آن با مقاصد ایدئولوژیکی بود. در عین حال معتقد بود که تاریخ‌نویسی فقط باید مبتنی بر واقعیت‌ها و اسناد و مدارک باشد. بر این اساس، آثار علی یف مملو از استنادها و ارجاع‌ها است و بی‌سبب نیست که بارها مورد استناد سایر پژوهشگران قرار گرفته است. او از «پان‌ها»، به ویژه پان‌ترک‌ها، متنفر بود، از رویارویی با آن‌ها و ابراز این تنفر در آثار خود ابایی نداشت. بدین روی، این دانشمند واقع‌گرا در سال‌های پس از استقلال جمهوری آذربایجان که تاریخ‌نویسان مغرض بی‌محابا به تحریف تاریخ منطقه می‌پرداختند، مورد بی‌مهری واقع شد.

پادشاهی ماد، اولین و بزرگ‌ترین کتاب اقرار علی یف، و تاریخ ماد اثر ایوان میخایلوویچ دیاکونوف، هنوز از جامع‌ترین و معتبرترین منابع مرجع تاریخ ماد در جهان محسوب می‌شوند. در این جا قصد ندارم به تشریح ویژگی‌های آن پردازم چرا که واسیلی واسیلیویچ استرووه، خاورشناس شهیر شوروی و ویراستار علمی پادشاهی ماد، به خوبی از عهده این مهم برآمده است. از زمان تألیف این دو اثر تا سال ۲۰۰۷ هیچ اثر علمی قابل‌اعتنایی در این زمینه در خارج یا داخل کشور منتشر نشده است. در این سال نینا نیکالایونا مدویدسکایا، پژوهشگر انستیتوی نسخ خطی شرقی فرهنگستان علوم روسیه، در رساله دکتری خود به بررسی تاریخ پادشاهی ماد براساس متون آشوری، یونانی و

لاتینی، و همچنین بررسی جغرافیای شمال غرب ایران در دوره نواشوری می‌پردازد. تعیین مجدد و دقیق‌تر محل تشکیل و استقرار دولت ماد از دیگر اهداف تدوین این رساله است.

در متن کتاب گهگاه نام آذربایجان جنوبی آورده شده است. آوردن این نام فقط به رسم رعایت امانت در ترجمه بوده است. به اعتقاد نگارنده این سطور، آذربایجان فقط یکی است و آن هم متعلق به ایران است و شمالی و جنوبی ندارد. اطلاق نام آذربایجان به سرزمین‌های آن سوی رود ارس که در روزگاران نه چندان دور اران یا خانات باکو و ... خوانده می‌شد، امری ناصواب است که پاسخ به چرایی آن مجال دیگری می‌طلبد.

بدیهی است که ترجمه کتاب حاضر با تمامی کوشش‌ها و دقت‌های به عمل آمده عاری از نقص نیست. تذکر نقایص آن از سوی فرهیختگان صاحب رأی، علاوه بر آن که این جانب را وامدار یاری بی‌مزد و منت خود می‌کند، به پیرایش و رفع کاستی‌های این اثر در چاپ‌های بعدی نیز کمک شایانی خواهد کرد که بدین دلیل پیشاپیش سپاس خود را پیشکش مشفقان و علاقه‌مندان می‌کنم.

در ترجمه این اثر که سال‌ها جای خالی آن در جامعه علمی کشورمان آشکار بود، از راهنمایی‌های دوست دانشورم آقای محمد کریمی زنجانی اصل و همسر گرامیشان خانم ملیحه کریاسیان و در ضبط اسامی ارمنی از کمک‌های بی‌شائبه دوست گرامی‌ام آقای واهیک وسکان بهره برده‌ام.

سرانجام لازم است از لطف آقای حسین‌زادگان، مدیر محترم انتشارات ققنوس، که ترجمه این کتاب ارزشمند را به این جانب پیشنهاد دادند، صمیمانه سپاسگزاری نمایم.

کامبیز میربهاء

شهریور ۱۳۸۸